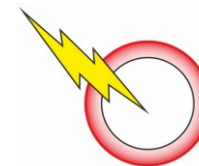
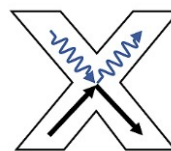

Funkcionális molekulák tervezése és vizsgálata

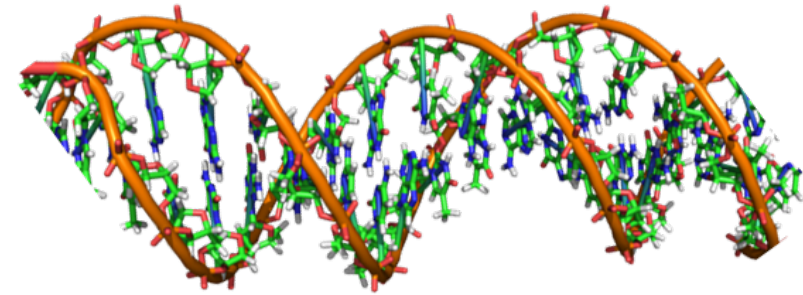
Keszthelyi Tamás

Sárosiné Szemes Dorottya, Papp Mariann, Vankó György
MTA Wigner FK 'Lendület' Femtoszekundumos Spektroszkópia és
Röntgenspektroszkópia Kutatócsoport

Funkcionális molekulák a természetben, élő szervezetekben

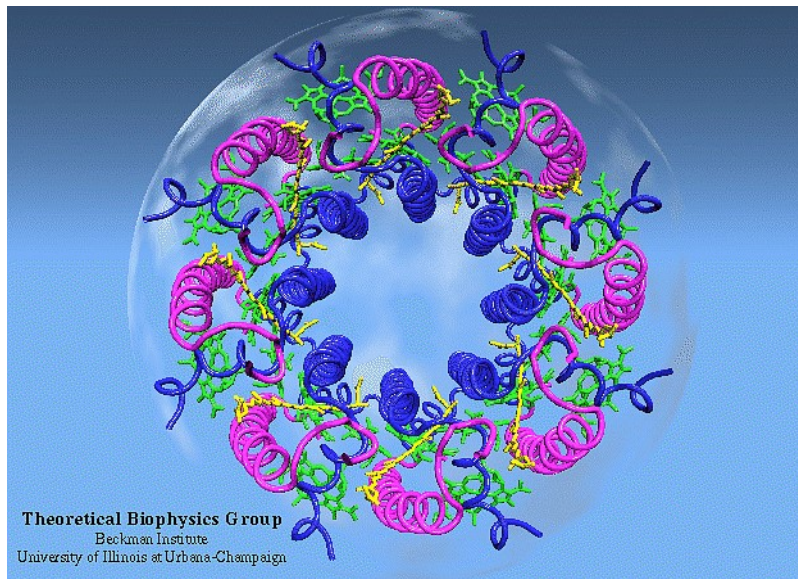
nukleinsavak

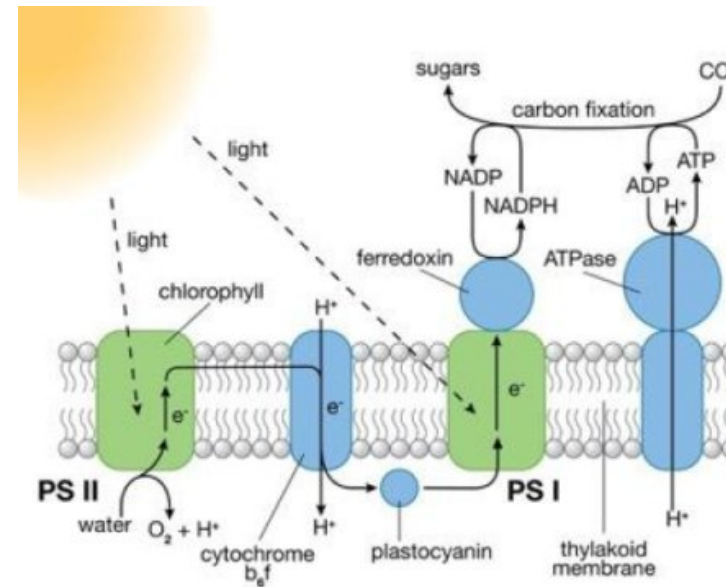
<https://bio.libretexts.org/@api/deki/files/9692/dna-helix2.png?revision=1>

fehérjék

fotoszintézis

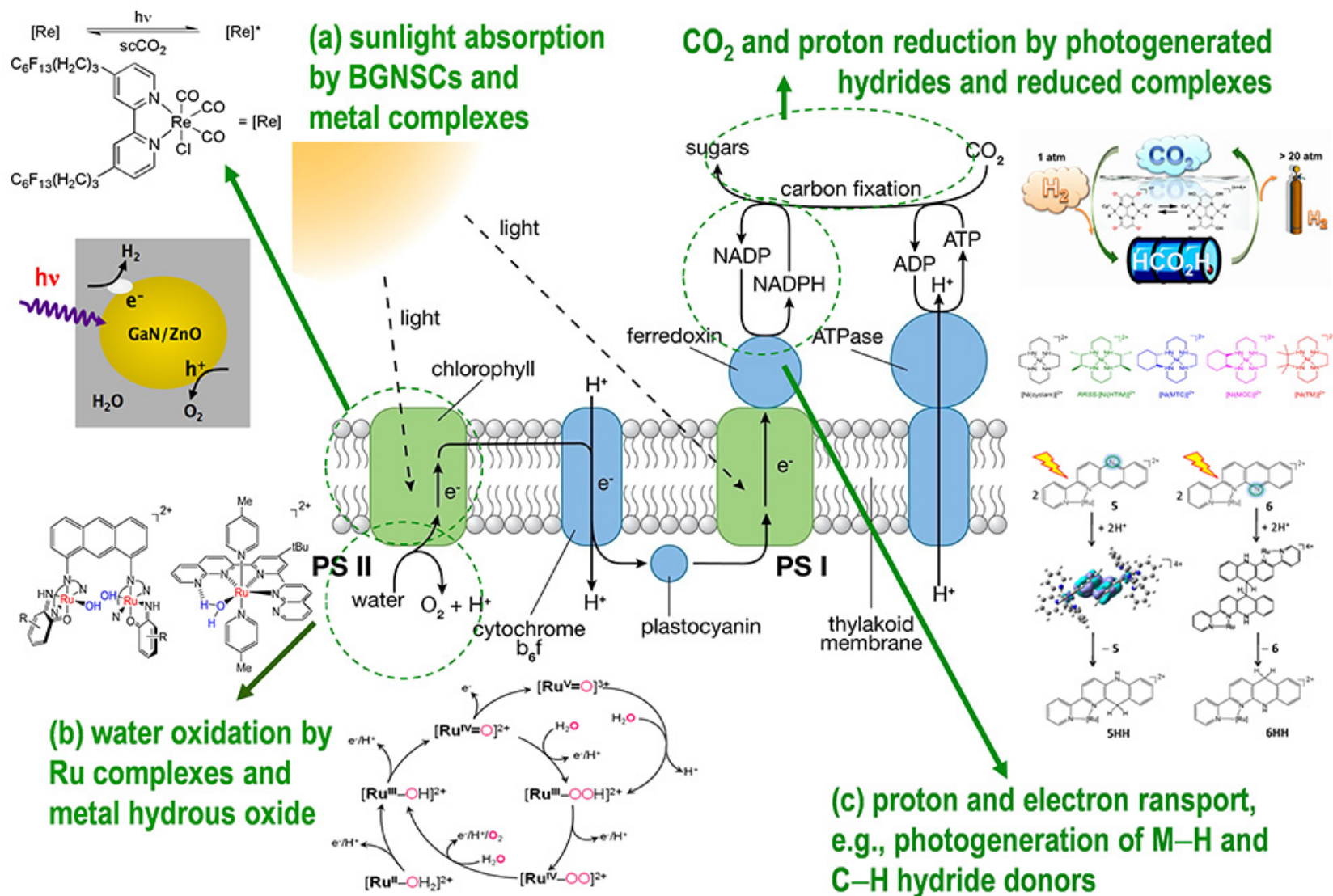

University of Illinois at Urbana-Champaign
http://www.ks.uiuc.edu/Research/bio_ener/LH_2/lh2-big.gif

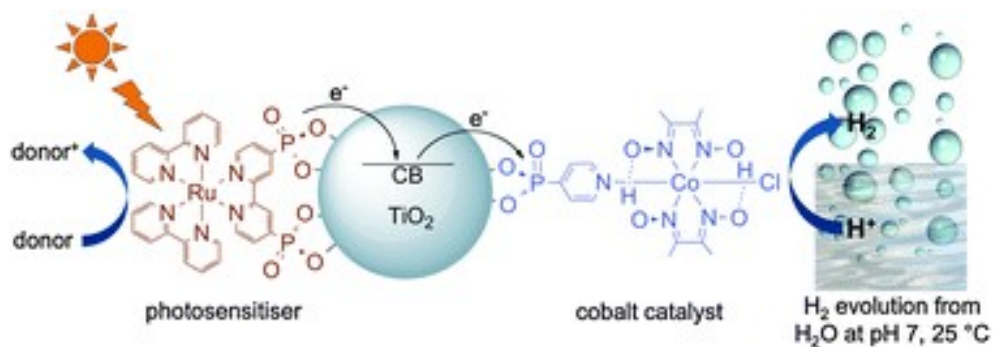
Brookhaven National Laboratory
<https://www.bnl.gov/newsroom/news.php?a=112190>

Funkcionális molekulák - mesterséges fotoszintézis

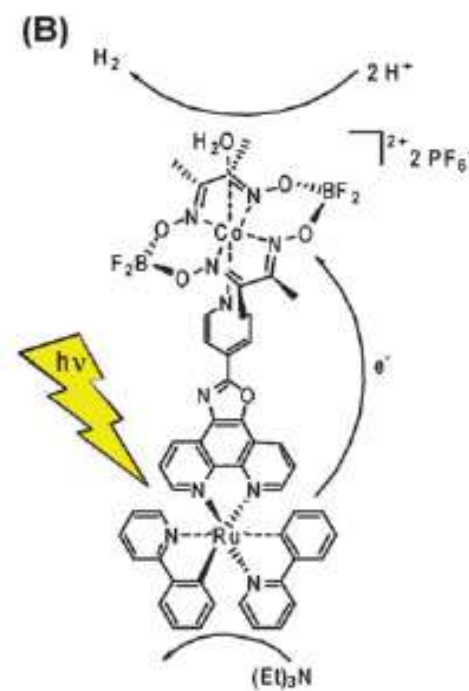
University of Illinois at Urbana-Champaign
<https://www.bnl.gov/chemistry/AP/>

Funkcionális molekulák - fényhasználó rendszerek

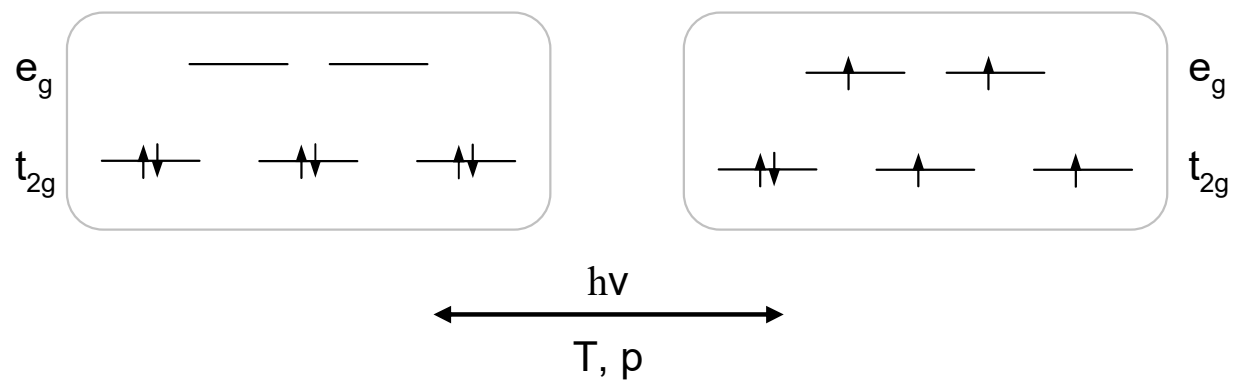
F. Lakadamyalia, E. Reisner *Chem. Commun.*, 2011, **47**, 1695-1697

átmenetifém-komplexek

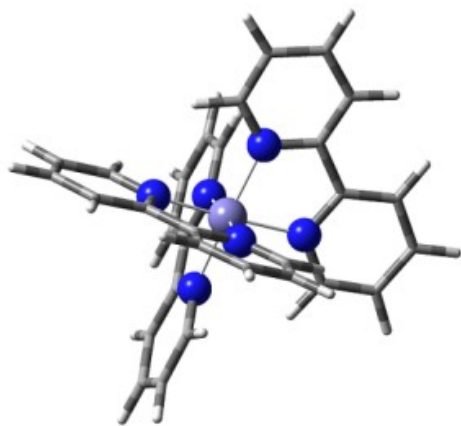

A. Fihri *et al. Angew. Chem., Int. Ed.*, 2008, **47**, 564–567.

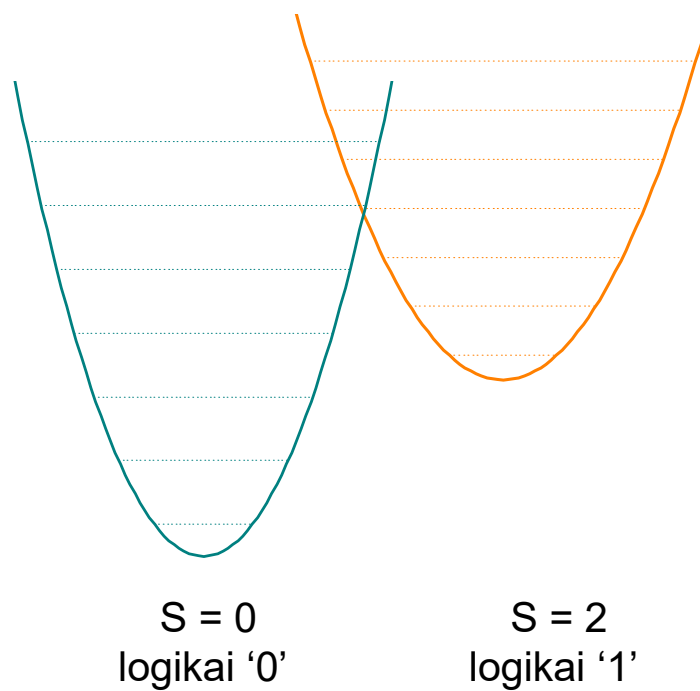
Funkcionális molekulák - molekuláris kapcsolók

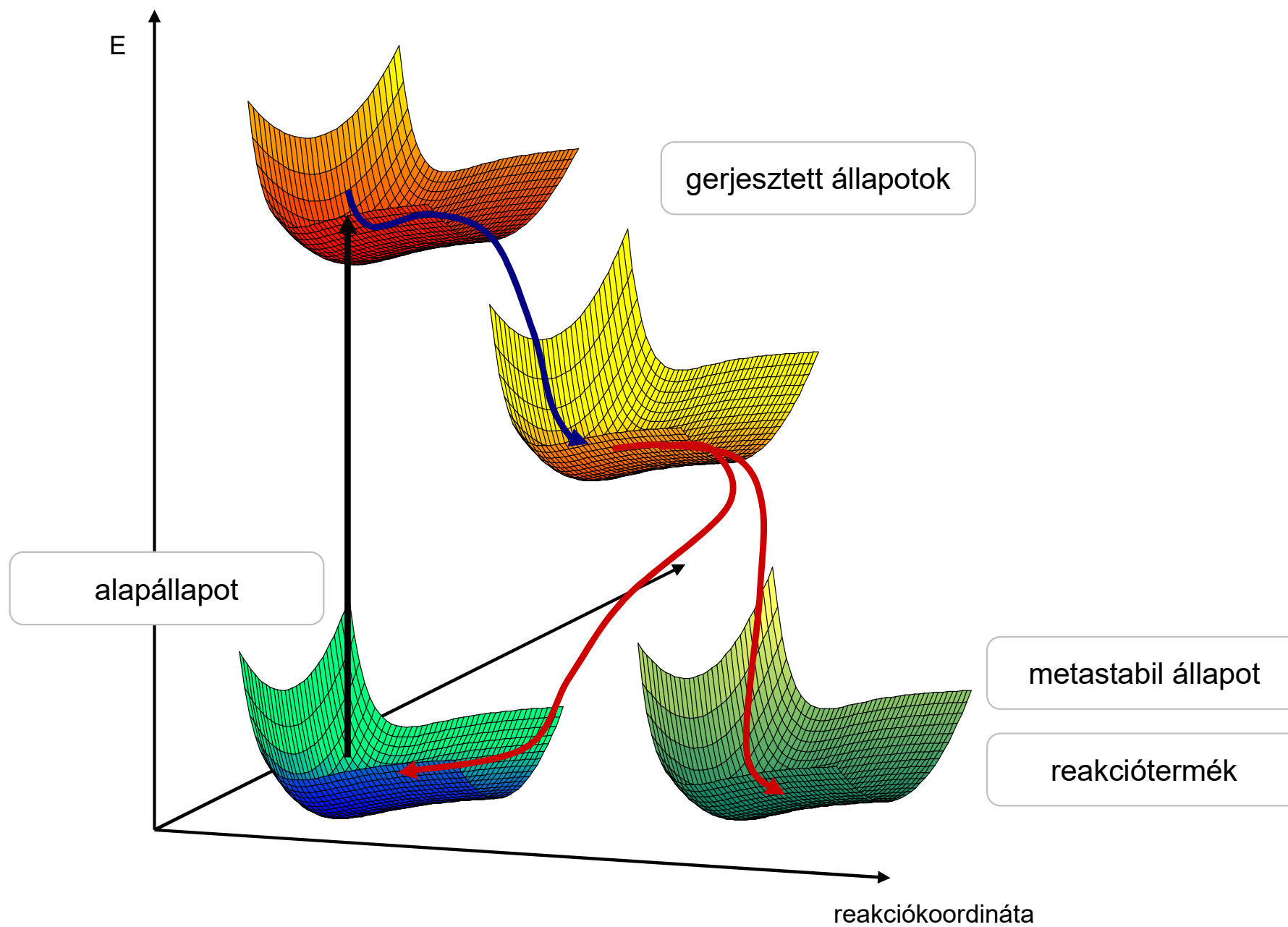
átmenetifém-komplexek

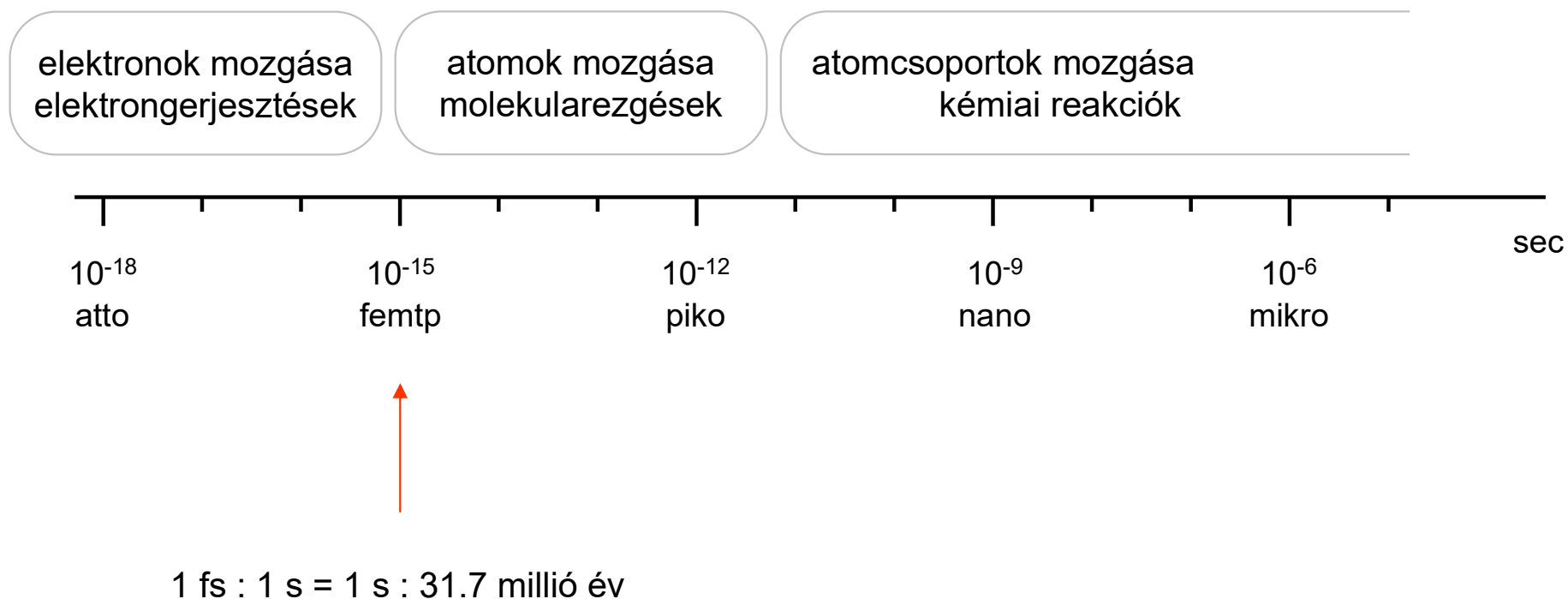
$Fe[(bipy)_3]^{2+}$

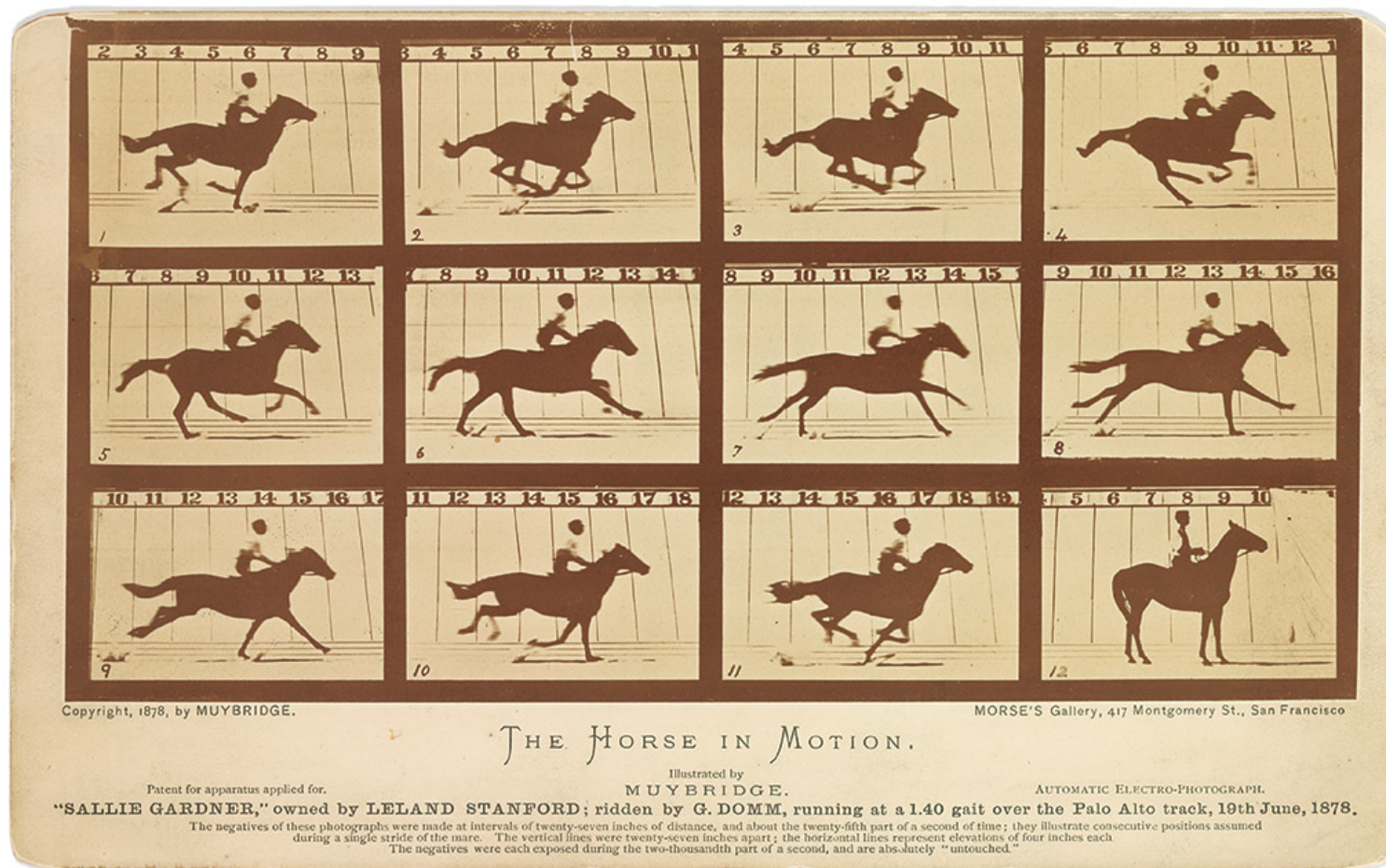
Fénnyel gerjesztett molekulák

Molekuláris változások időskálája

Kell egy gyors fényképezőgép ...

The Horse in Motion

Eadweard Muybridge
1878

Nobel-díjasok

1967

Manfred Eigen
Prize share: 1/2

Ronald George
Wreyford Norrish
Prize share: 1/4

George Porter
Prize share: 1/4

"for their studies of extremely fast chemical reactions, effected by disturbing the equilibrium by means of very short pulses of energy"

1986

Dudley R.
Herschbach
Prize share: 1/3

Yuan T. Lee
Prize share: 1/3

John C. Polanyi
Prize share: 1/3

"for their contributions concerning the dynamics of chemical elementary processes"

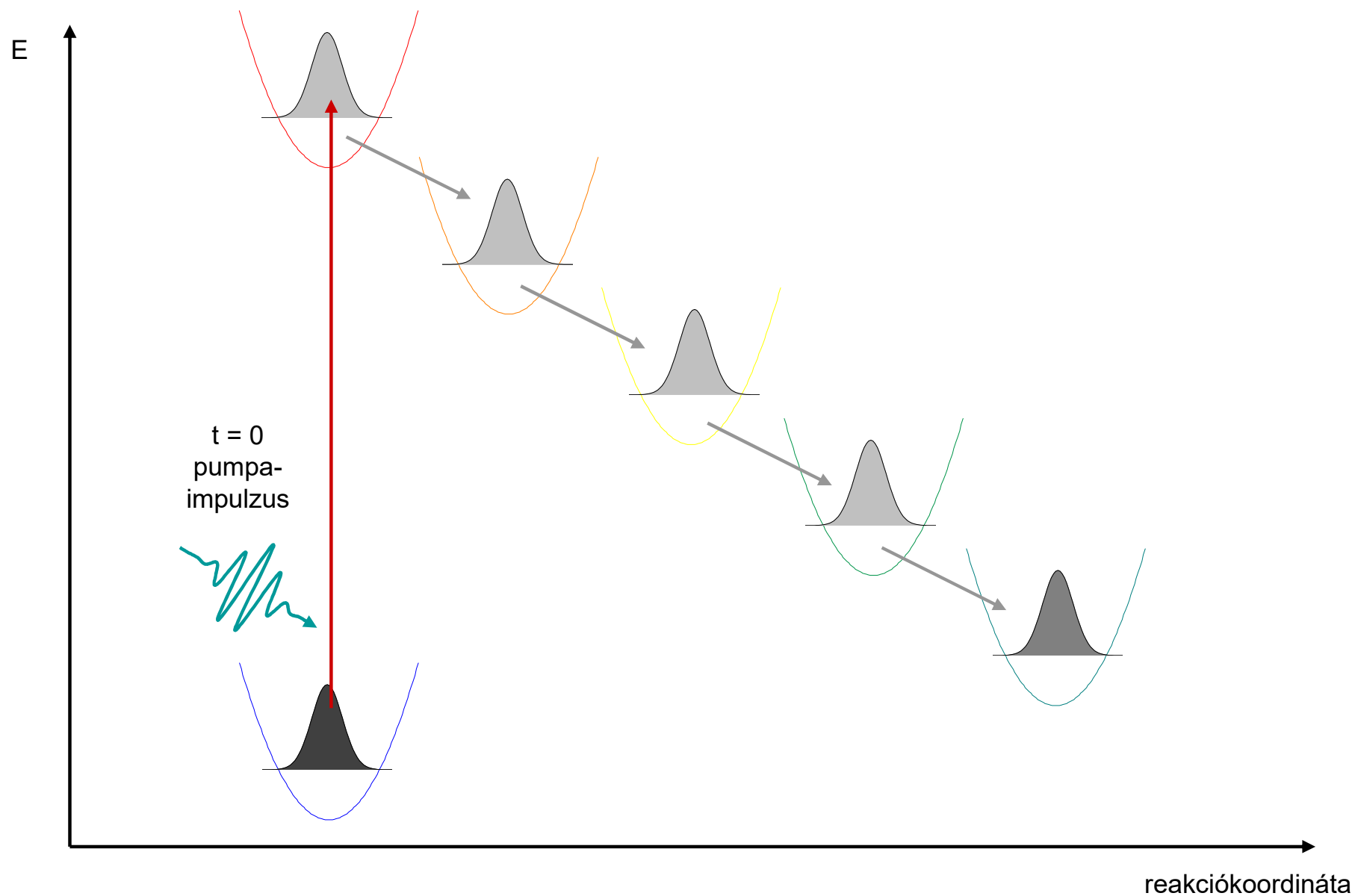
1999

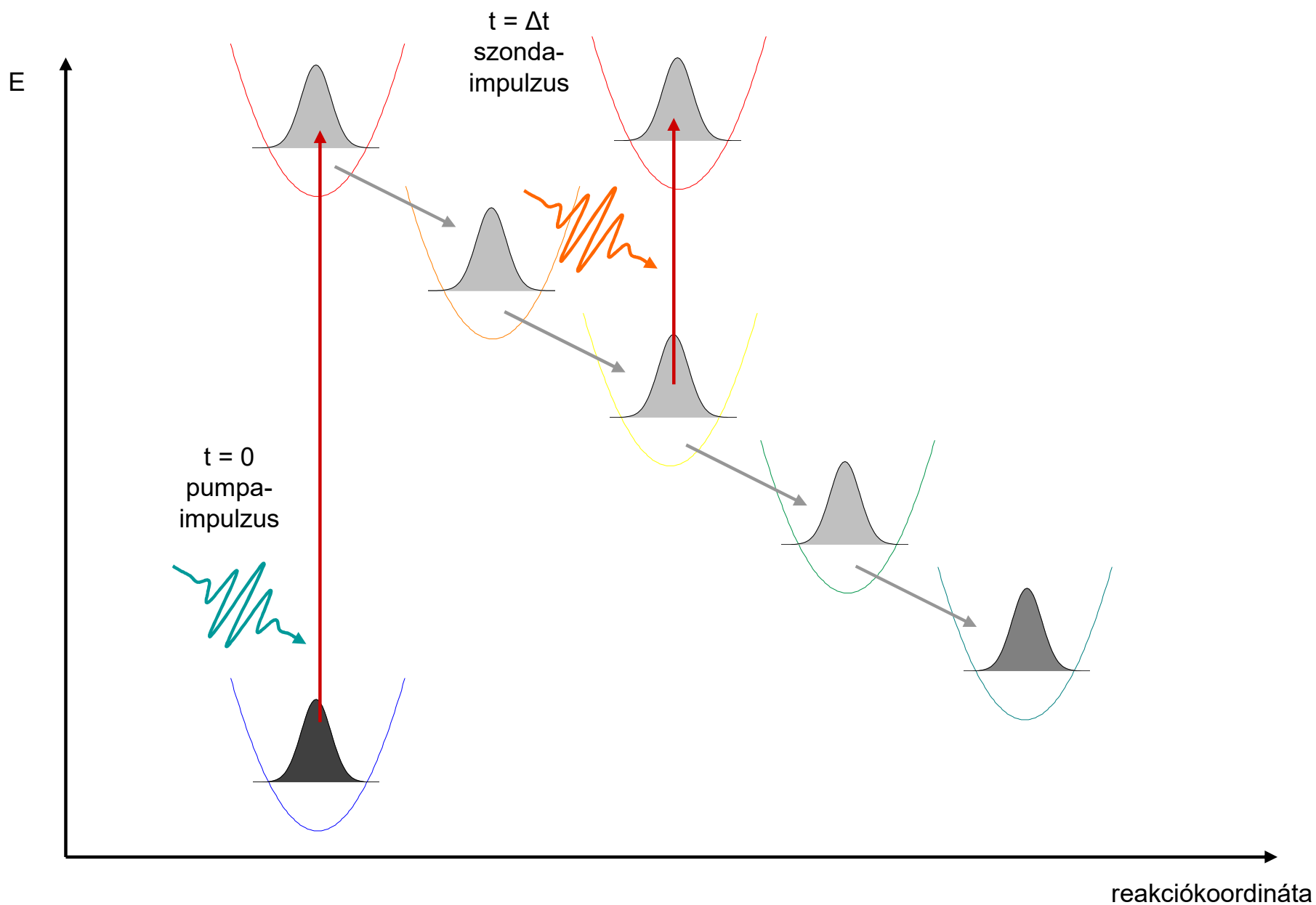
Ahmed H. Zewail
Prize share: 1/1

"for his studies of the transition states of chemical reactions using femtosecond spectroscopy"

Ultragyors folyamatok tanulmányozása időfelbontásos spektroszkópiával

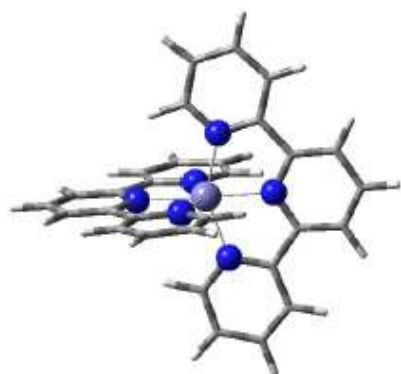
Ultragyors folyamatok tanulmányozása időfelbontásos spektroszkópiával

Metodológia

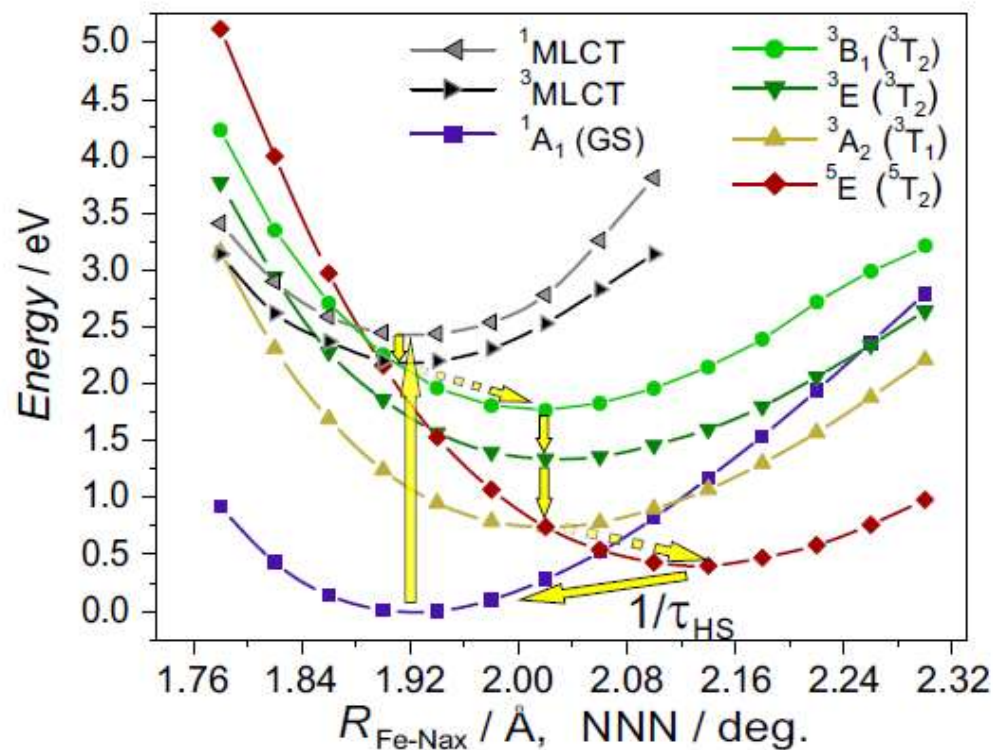

Számított potenciális energia felületek, fotofizikai ciklus

$\text{Fe}[(\text{bipy})_3]^{2+}$

TD-DFT (B3LYP*, TZVP)

Vankó et al., *J. Phys. Chem. C*, 2015, 119, 5888-5902

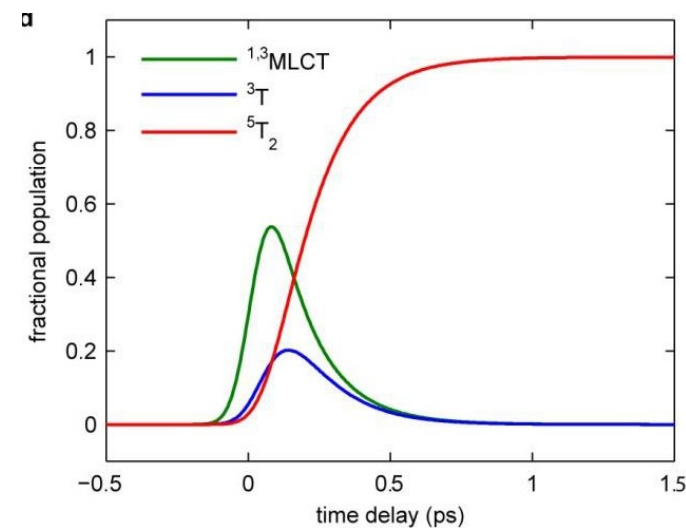
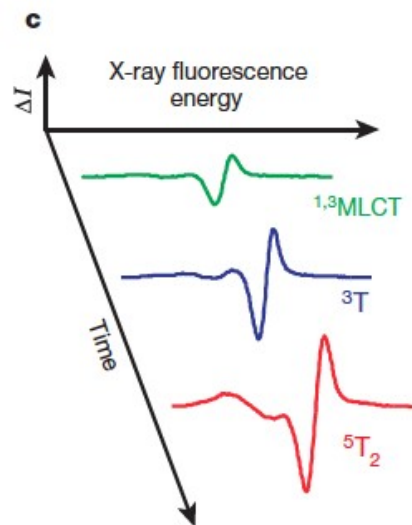
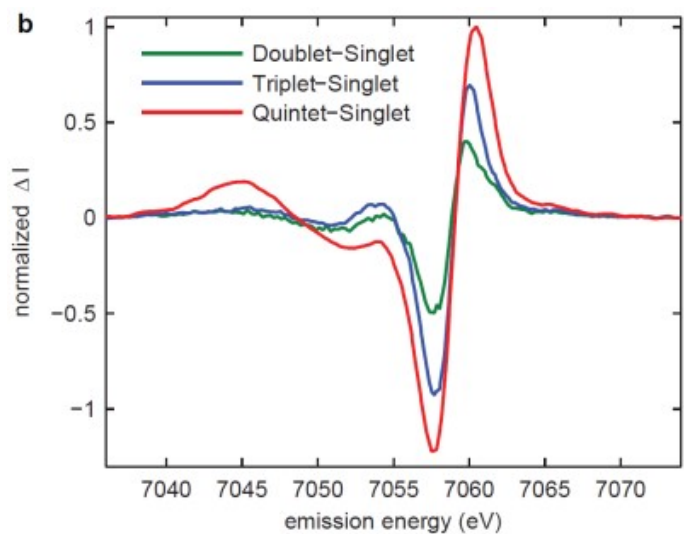
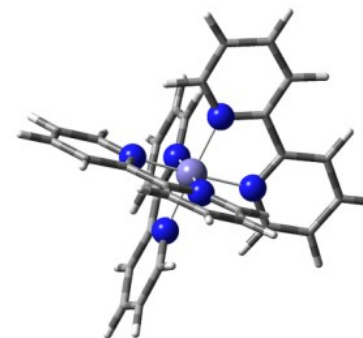
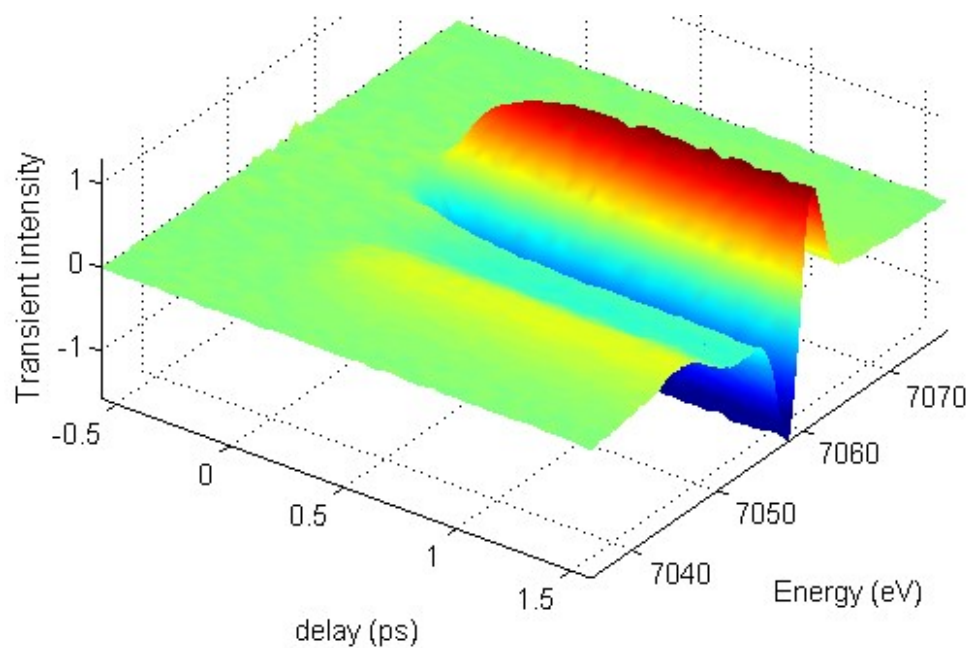
Molekulatervezés

- fényhasznosító rendszerek : hosszú MLCT élettartam
- molekuláris kapcsolók : hosszú kvintett élettartam

Spinállapot megváltozása – fs időfelbontás XES

XPP@LCLS, SLAC, 2012
120 fs időfelbontás

W. Zhang, Gy Vankó et al., *Nature* 2014, 509, 345

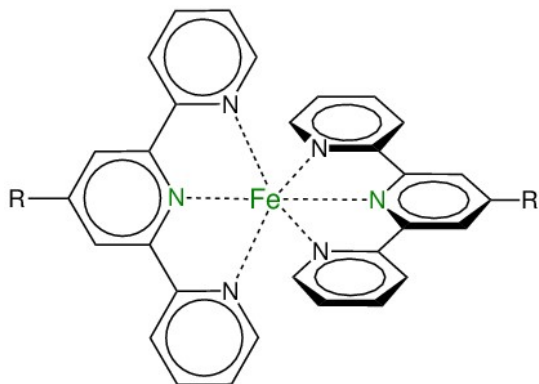

Funkcionális molekulák tervezése

terpy = 2,2':6',2''-terpiridin

kvintett állapot élettartamának változtatása : a ligandum középső gyűrűjének helyettesítése a 4' pozícióban elektronküldő és elektronszívó hatású csoportokkal

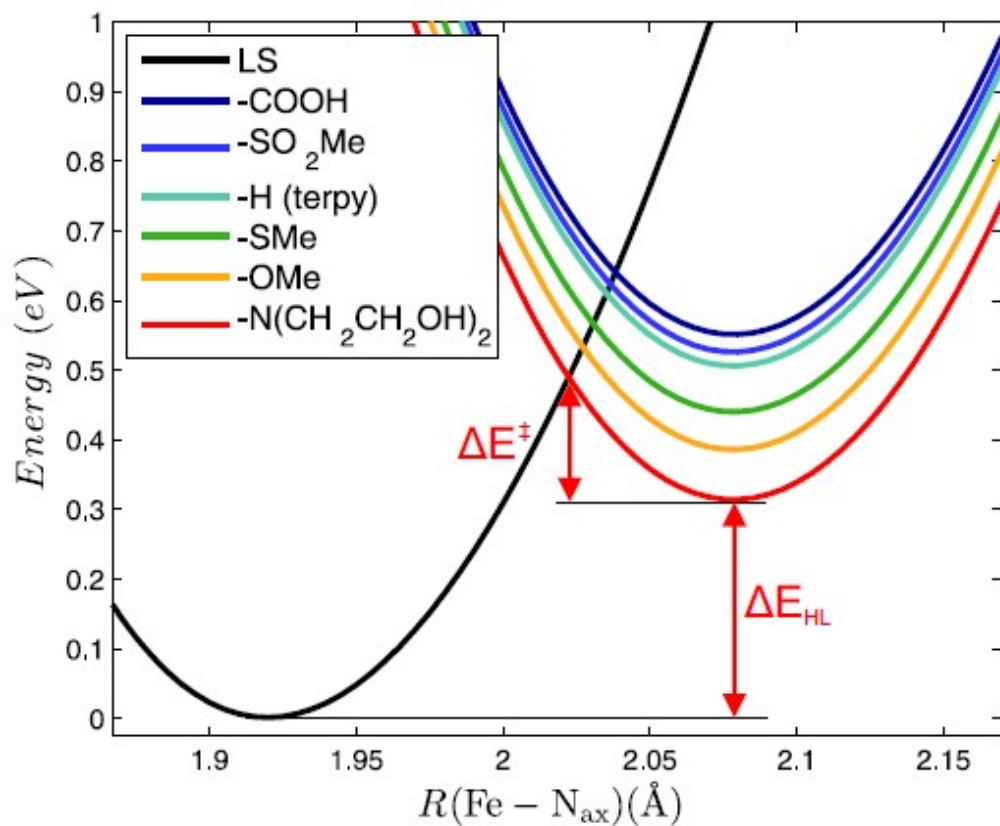

szubsztituensek

- $-\text{COOH}$
- $-\text{SO}_2\text{CH}_3$
- $-\text{H}$ (terpy)
- $-\text{SCH}_3$
- $-\text{OCH}_3$
- $-\text{N}(\text{CH}_2\text{CH}_3\text{OH})_2$

Számított kvintett állapot energiák

kvantumkémia
kvantumdinamika

R (substituent)	ΔE_{HL} (meV)	$\Delta E^{\ddagger}$ (meV)	relative lifetime
COOH	550	91	0.8
SO ₂ Me	525	98	1
H	505	105	1.3
SMe	493	128	3.2
OMe	385	148	7.2
N(CH ₂ CH ₂ OH) ₂	312	177	23.3

$$\tau_i / \tau_{\text{ref}} = \exp \left(\left(\Delta E_i^{\ddagger} - \Delta E_{\text{ref}}^{\ddagger} \right) / kT \right)$$

Ultragyors tranziens abszorpciós berendezés

ultragyors lézer-
spektroszkópia

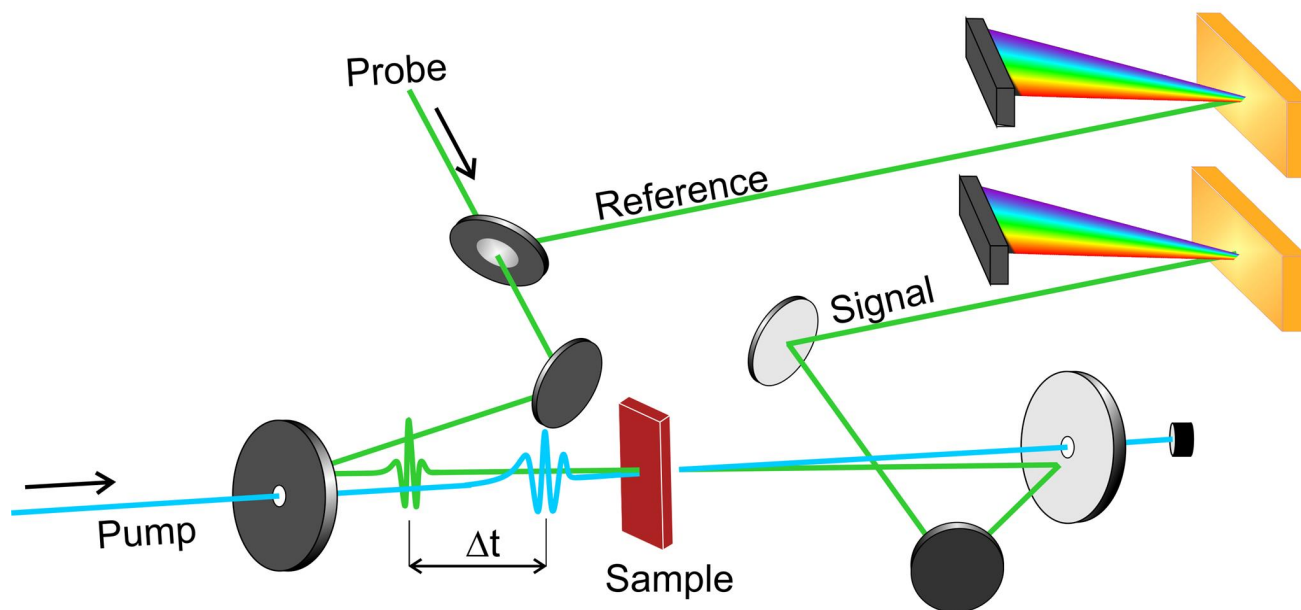
MTA Wigner FK Helios laboratórium

Ti:zafír lézeroszcillátor és erősítő

~45 fs impulzusok, 800 nm

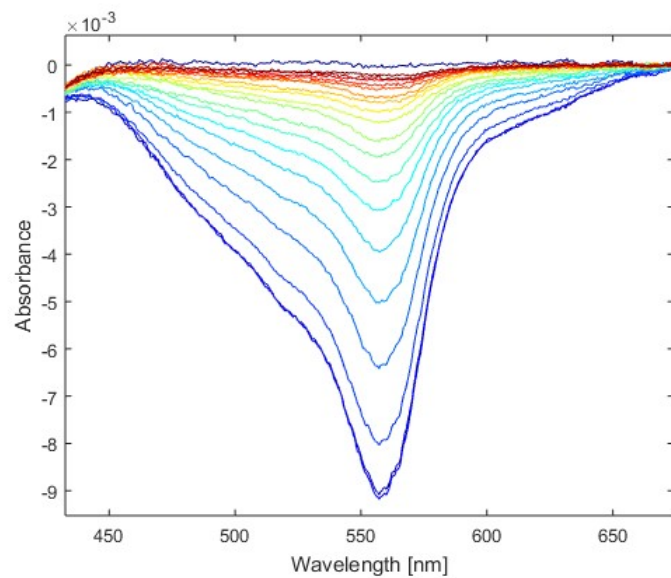
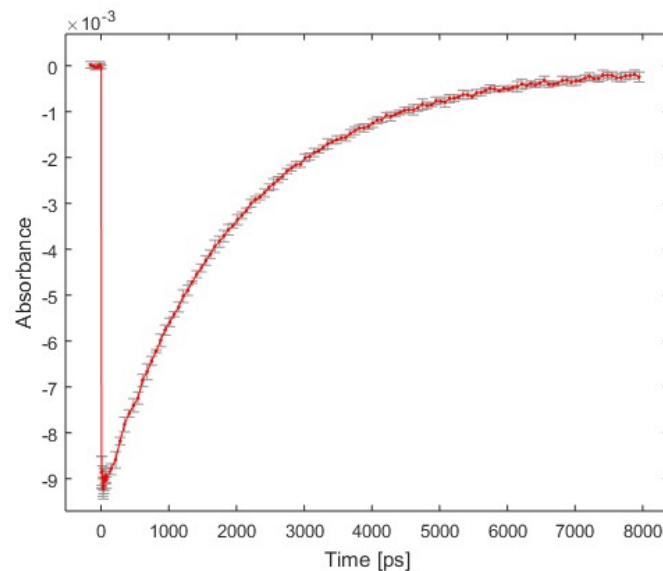
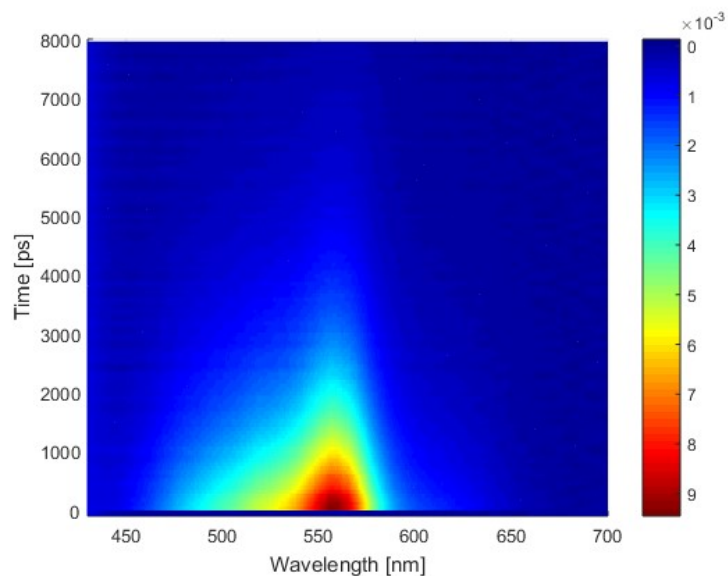
pumpa : SHG BBO

próba: WLC, zafír

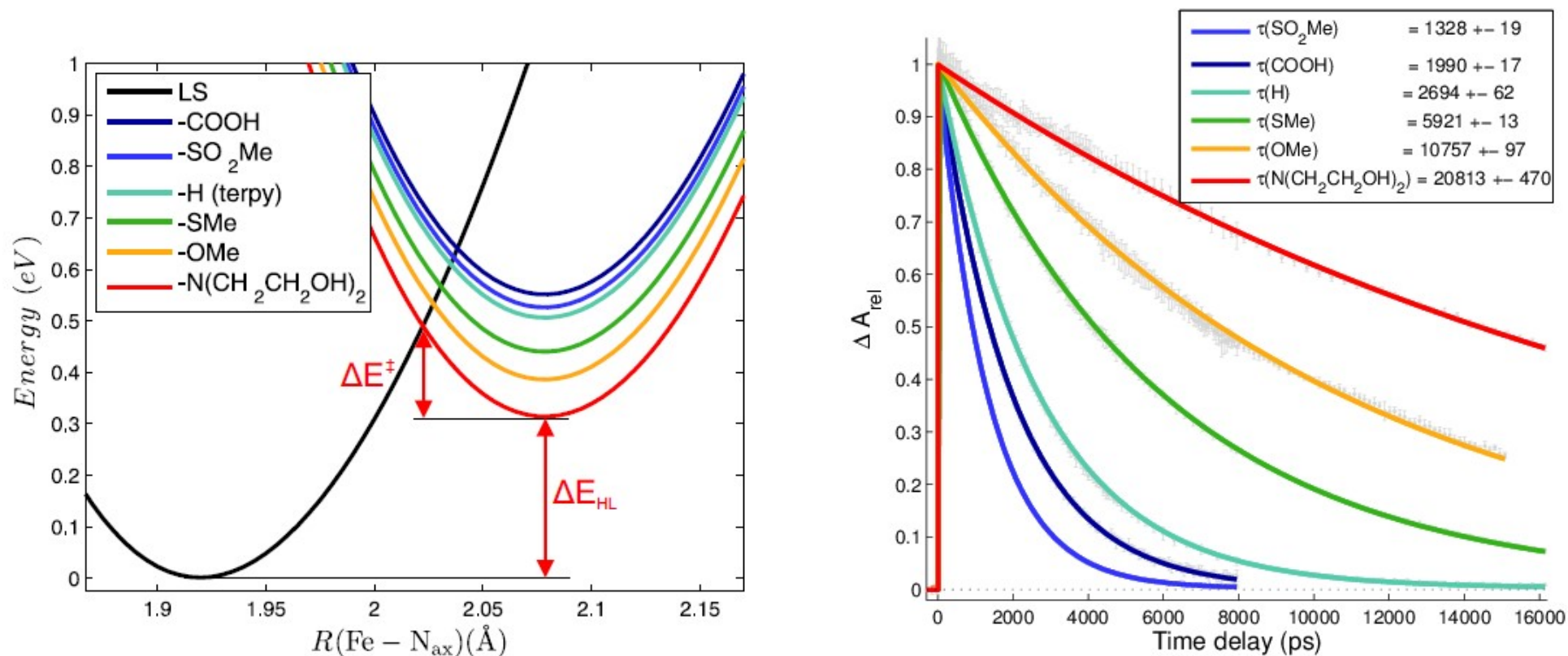

Tranziens abszorpciós mérések: $[\text{Fe}(4'\text{-COOH-terpy})_2]^{2+}$

ultragyors lézer-
spektroszkópia

Számított kvintett állapot energiák, mért élettartamok

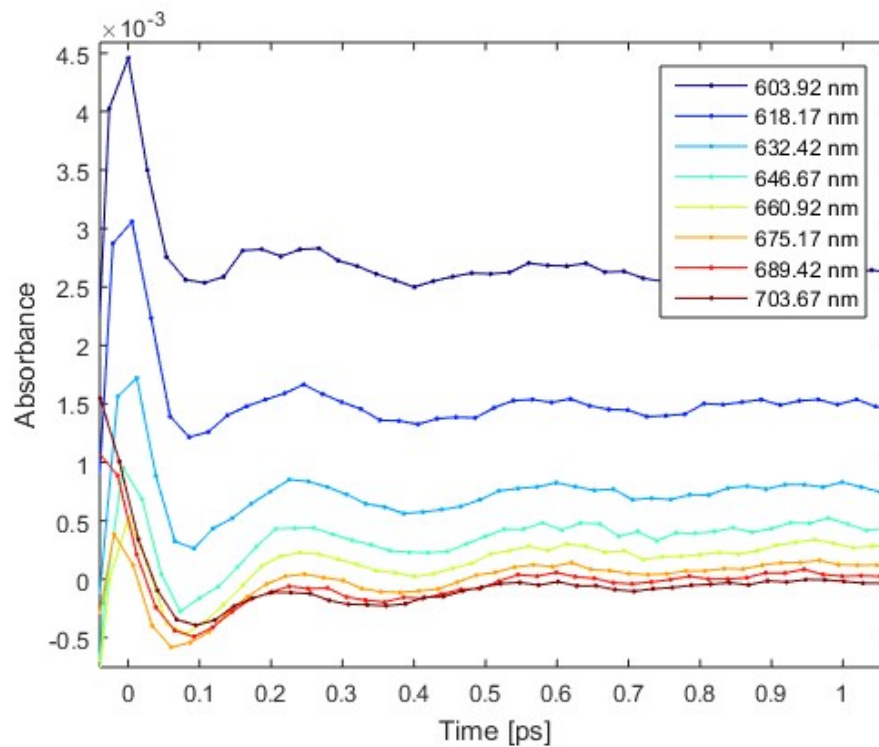
R (substituent)	ΔE_{HL} (meV)	$\Delta E^\ddagger$ (meV)	relative lifetime	τ (ns)
COOH	550	91	0.8	1.99(2)
SO ₂ Me	525	98	1	1.33(2)
H	505	105	1.3	2.69(6)
SMe	493	128	3.2	5.92(2)
OMe	385	148	7.2	10.7(1)
N(CH ₂ CH ₂ OH) ₂	312	177	23.3	20.8(5)

$$\tau_i / \tau_{\text{ref}} = \exp \left(\left(\Delta E_i^\ddagger - \Delta E_{\text{ref}}^\ddagger \right) / kT \right)$$

Tranziens abszorpciós mérések: $[\text{Fe}(4'\text{-CN-terpy})_2]^{2+}$

ultragyors lézer-
spektroszkópia

rövid időskála - oszcilláció - magmozgások koherens gerjesztése

Köszönetnyilvánítás

Femtoszekundumos Spektroszkópia és Röntgenspektroszkópia Kutatócsoport

- Vankó György
- Sárosiné Szemes Dorottya
- Papp Mariann
- Bogdán Csilla
- Németh Zoltán

Varga László, Evo Blocks Kft., Budapest

MTA Lendület program, LP2013-59

VEKOP-2.3.2-16-2017-00015 – Ultranagy sebességű molekuláris és nanooptikai kapcsolók kutatása